

LEGET i singularis, åtföljt av två subjekt, ger intryck av samma bristfälliga latinkunskaper, som man ofta möter i inskrifter av detta slag. Det kan förhålla sig så, att inskriften är tillverkad efter mönster, som haft en abbreviatur över det andra E. *Helena*, till sitt ursprung grekiskt, är det äldsta kristna kvinnonamnet i Sverige. Det bäres av Inge den äldres (o. 1100) gemål (A. Grape: *Studier över de i fornsvenskan inlånade personnamnen* 1, 1911, s. 81). *Magnus* är ett vanligt namn i Sverige; se ovan s. 88. Det förekommer även på Sm 26, 67, 68.

Innehållet är av välkänd typ, utöver en upplysning om den dödes namn en uppmaning till förbön. Jfr Sm 145. På samma sätt skall i denna inskrift det *Ave Maria*, som är ristat längs kanten, läsas i omedelbar anslutning till orden *Legent ... et Helena*. Andra paralleller äro t.ex. **bipi : patanostu : firi : halwia : sial** (Säve: *Gutniska urkunder* nr 72), **b(e)per för bo** DR 103, **lese : pu [:] paaternoster | fyrer : sal : hennar** Útskålar, Island (A. Bæksted: *Islands runeindskrifter*, 1942, s. 73).

Liljegren har i *Runurkunder* uppfört denna inskrift bland »Obestämda eller svårläsliga», vilken rubricering endast passar in på de icke runristade partierna, sådana dessa framstodo på Stenholms teckning. Angående de runristade säger Liljegren: »Helsningen Awe Maria, ensamt utgörande inskriften på en sten wid Öreryds kyrka, synes äfwenledes ristad blott för att förestafwa menige man detta lärostycke» (*Runlära* s. 173).

Djurklou har missförstått inskriften, såsom framgår av hans läsning *hic : ia(cent) : magnus : et : helena : amen*, och Gardell, som återgivit inskriften efter Djurklous teckning, har försett den med följande kommentar: »suppleui. titulum priorem hoc modo lege: *hic iacent magnus et helena amen*. in titulo altero supplementa e sacra scriptura dedi. nostris litteris scribendum est: *ave [Maria gracia plena do]mi[nus te]cum benedicta tu in mulieribus*» (aa 1 s. 178).

Beträffande dateringen kan man lägga märke till att det helstungna runalfabetet har använts men att så unga drag som slutet **r** samt **s**-runa av typen **᚛** ej förekomma. Gardell, aa s. 125 och 178, räknar denna håll till missionstidens gravhällar och daterar den till 1100-talet. Den kan liksom Sm 116 och 117, som Gardell har daterat till samma tid, vara yngre.

116. Öreryds kyrkogård.

Litteratur: Ransakningarna 1689; J. G. Liljegren: *Runurkunder* ex. C (hs i ATA) flock 4; S. Gardell: *Gravmonument från Sveriges medeltid* 1 (1937) s. 479.

Äldre avbildning: L. Lithenius: teckning i *Ransakningarna* 1689, publicerad i *Småländska hembygdsböcker* 9 (1942) s. 179.

Utom den ovan beskrivna Sm 115 har på Öreryds kyrkogård funnits ytterligare två gravstenar med runinskrift, Sm 116 och 117, vilka emellertid nu äro försvunna. De avritades av kyrkoherde Laurentius Lithenius, och teckningen bifogades hans relation till *Ransakningarna* 1689. Han meddelade: »På Öhrydz Kiyreckiogårdh liggia twenne steenar mitt för predikostools fönsteret sunnan kiyreckian, hwars afrijtningh medh däss skriffth här wthwijsas.»

Om Sm 116 upplyser Lithenius: »denne steen är ofwan kupit som itt kistelock». Den har alltså varit en gravhäll av samma typ som Sm 83 Vrigstad och en del västgötska gravstenar.

Sm 116 är ej rektangulär utan smalnar mot ena änden, som är rundad. På stenens plana översida finns ett ristat stavkors. Runinskriften löper vertikalt inom korskonturen. Måttsuppgifter saknas.

Inskrift (enligt *Ransakningarna*):

... sus nazareius
1 5 10

(Ie)sus nazareius.

Fig. 74. Sm 116 och 117. Öreryds kyrkogård. Efter teckning av L. Lithenius.

Till läsningen: Det fullständigt stungna alfabetet har använts. Som tecken för *z* användes *l*, *s*-runorna äro av gammal typ. Inskriften har börjat med *Iesus*, vars två första runor ej kommit med på teckningen. Runan 9 är *e* med ett horisontalstreck som punktering; *a*-runorna, nr 5 och 7, ha en tydligt snedställd bst.

Runorna 4–12 utgöra alltså ordet *nazareius*. I den grekiska bibeltexten kallas Jesus ömsom *Ναζαρηνός* och *Ναζαράϊος*, i Vulgata *Nazarenus* resp. *Nazaræus*. 10 *i* kan vara en felläsning av *n*, hela ordet *Nazarenus*.

I Liljegrens *Runurkunder* ex. C läses inskriften *Iesus Nazareus*. Gardell (aa s. 480) ger ingen tolkning av inskriften, som han anser »uppenbarligen felläst av källskriftsförfattaren».

Gardell daterar gravstenen till 1100-talet. Den kan vara yngre liksom den på samma plats funna Sm 117.

117. Öreryds kyrkogård.

Litteratur: L 2029. Ransakningarna 1689; M. Hultin: Iakttagelser af fornlemningar under en resa genom Tweta och Mo Härad af Jönköpings och Wartofta Härad af Skaraborgs län (ATA) s. 12; J. Allvin: Beskrifning öfver Mo samt N:a och S:a Wedbo härad (1857) s. 39; J. E. Lagergren: Handlingar om Småland, M 104: 14 (hs i KB) avd. Concepter och anteckningar s. 12; N. G. Djurklou: Antiqvarisk resa i Östbo, Westbo och Mo härad 1870 (ATA) s. 223, tr. i NSmMedd 11 (1938) s. 34; A. Friberg: Anteckningar (NSmArk); S. Gardell: Gravmonument från Sveriges medeltid I (1937) s. 480.

Äldre avbildningar: L. Lithenius: teckning i Ransakningarna 1689, återgiven i Småländska hembygdsböcker 9 (1942) s. 179; E. Stenholm: teckning den 5/11 1799 i Liljegrens Fullständig Baitil (ATA) 6 och 7.

Den andra av de försvunna gravstenarna från Öreryds kyrkogård, Sm 117, undersöktes och avritades liksom Sm 116 av kyrkoherde L. Lithenius 1689 och blev 1799 ånyo undersökt av kyrkoherde Eric Stenholm, vars teckning genom Per Thams förmedling vidarebefordrades till Liljegren, som införde den i *Fullständig Baitil* 7. En kopia i band 6 av samma arbete är helt identisk med bilden i band 7. Enligt Lithenius låg den i likhet med Sm 116 »mitt för predikostools fönsteret sunnan kiyrekian». Sedan har den försvunnit. Allvin, Hultin, Djurklou och Lagergren kunna endast konstatera, att den ej längre kan återfinnas.